



# Rehberlik Postası

## Eğitim: Eyüboğlu

### Çocuklarda Yalan Söyleme Davranışı

Değerli Anne-Babalar,

Yalan söylemek bir hatayı gizlemek amacıyla gerçeğe uygun olmayan bir girişimde bulunmaktır. Çocukların yalanları yetişkinlerin yalanlarının yanında masum kalır; çünkü onların yalanları aldatma amacı ya da farklı bir kötü amaç gütmaz. Çocuk gerçeği yeterince değerlendiremediği için, gördüklerini çarpıtarak anlatır veya uydurma davranışı gösterir. Bu ayki bültenimizde sizlerle çocukların neden yalan söylediğini ve yalanı engellemek için neler yapılabileceğini paylaştık.

#### Hayal mi, Yalan mı?

Çocuk, hayal gücü geniş olduğu sürece başarılıdır. 3-4 yaş çocuğu inanılmayacak öyküler yaratabilir ve hayali arkadaşları olabilir. Bu durum çocuğun gelişim özelliklerinin rutinde gittiğini gösterir. Yaşamın ilk beş yılında çocuğun yalan söylemesi konusunda endişeye gerek yoktur; çünkü beş yaş öncesinde çocuğun söylediği yalanlar sözde yalanlardır ve çocuk düşüncesinin kendiliğinden oluşan özgün ürünleridir. Çocuğun 7 yaş öncesinde söylediği gerçek dışı sözler ve olaylara yalan demek doğru değildir.

Çocuk birtakım psikolojik gereksinimleri nedeniyle gerçek dışı söz ya da hayallere sığınabilir ve bunları gerçekmiş gibi kabul edebilir. Bu tür sözde yalanlar gerçek yalandan farklıdır. Sözde yalanların yanlış değerlendirilmesi ve cezalandırılması, gerçek yalanların doğmasına yola açabilir. Yalan söylediğini düşündüğümüz ama aslında içinde bulunduğu durumu aktarma çabasında olan bir çocuğa yalan söylediğini ifade edersek, ona yalanı öğretmiş oluruz. Bu sebeple çocuğun gerçek dışı söylemlerini ya da hayal ürünlerini yalan ile karıştırmamalı ve buna ifadelerimizde yer vermemeliyiz.

Çocuk yalan söylemeyi diğer çocukları ve yetişkini taklit ederek öğrenir. Bu sebeple çocukların yanında sözel ifadelerimize dikkat etmeli, onları bu durumdan korumak için hassasiyet göstermeliyiz.

#### Çocuklar Neden Yalan Söyler?

Çocuklar çok çeşitli nedenlerden dolayı yalan söyleyebilirler.

- Küçük yaşta gerçekle gerçek olmayana ayırt etmekte zorlandıkları için doğru ile yanlış arasındaki farkı bilmiyor olabilirler.
- Çocukların söylediği yalanlar, yetişkini veya başka birini kandırmak amacıyla değildir. Baskıcı bir anne-baba tutumu söz konusuysa cezadan, yaptığı yanlıştan dolayı alacağı tepkiden ve anne-babasının sevgisini kaybetmekten korktuğu için yalan söylemeyi tercih edebilir.
- Öz güven konusunda desteklenmeye ihtiyacı olabilir. Kendisini daha iyi hissetmek için yalana başvuruyor olabilir.
- Diğer çocukları veya bir büyüğünü etkilemek ve kendisini farklı göstermek isteyebilir.
- Ailede birini taklit ediyor olabilir.
- Bazı çocuklar yalan söylerken bir özlemini dile getirir. Örneğin; babasız kalmış bir çocuk kendini babası varmış gibi tanıtabilir. Babasızlık utanılacak bir durummuş gibi gerçeği saklamak yolunu seçer.
- 3-4 yaşlarındaki çocuklarda hayali arkadaşlar görülebilir. Bu durum normaldir ve çocuk büyüdükçe hayali arkadaş ortadan kalkar dolayısıyla da bu durumu yalan söyleme davranışı olarak görmemeliyiz. Çocuklar öfkeli olduklarında veya yanlış bir şey yaptıkları zaman kabahati yükleyecek birine gereksinim duyduklarında hayali arkadaş ile konuşur ve oynarlar.

Çocuk yalana sık başvuruyorsa durup düşünmek gereklidir. Bu durumda çeşitli nedenlere bağlı olarak anne-baba ile çocuk arasındaki güvenin sarsılmış olabileceği düşüncesi akla gelir. Bu durumda önemli olan çocuğun neden doğru söylemeyi tercih etmediğidir.

### **Yalanı Engellemek için Neler Yapılabilir?**

- Çocuk kesinlikle cezalandırılmamalıdır.
- Yalan söyleyen çocuğun doğruyu (gerçek olanı) söylemesine yardımcı olunmalıdır. Karşılaştığınız böylesi bir durumda "yalan söylüyorsun, doğru söyle" gibi söylemlerden kaçınmak bunun yerine yaşanan durumu ifade ederek "bu şekilde olmuş olabilir mi?" gibi bir yaklaşımla çocuğu doğru ifadeye yönlendirmek yararlı olacaktır.
- Yetişkinlerin, davranışlarıyla çocuklara örnek olmaları önemlidir.
- Çocuklara aşırı tepki gösterilmemelidir.
- Baskıcı tutumdan kaçınılmalıdır.
- Çocuk sorgulanmamalıdır. Doğruyu söyletmek amacıyla mücadeleye girilmemelidir.
- Başka çocuklarla kıyaslama yapılmamalıdır.
- Doğruyu söylemeyen çocuk suçlanmamalıdır.
- Gerçek ile hayal arasındaki farkı anlamasına yardım edilmelidir.
- Doğruyu söylemediğini bildiğinizde bunu çocuğunuzun onun anlayacağı bir dille açıklamaya çalışın. Bazen çocuk örselenmesin diye yalan olduğunu bildikleri halde anne babalar çocuğun bu söylemine dahil olup bu davranışın pekişmesini sağlayabiliyorlar. Bu noktada net bir biçimde çocuğu söyledikleri ile yüzleştirmek davranışın pekişmesini önleyecektir.
- Bazen çocuklar ilgi çekmek için anne-babaya var olan durumu, yaşananları farklılaştırarak ya da hiç var olmayan bir durumu varmış gibi ifade ederek aktarabilirler. Bu noktada anne-baba, kendi tutumlarını gözden geçirerek hangi yaklaşımın çocuğun bu ifadesine sebep olduğunu değerlendirmelidir.

### **Kaynakça:**

- Yavuzer, H. (1996) Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.  
Saygılı, S. (2005). Çocuklarda Davranış Bozuklukları. İstanbul: Elit Yayınları.  
Sayar, K., Bağlan, F. (2010). Koruyucu Psikoloji. İstanbul: Timaş Yayınları.  
Yörükoğlu, A. (2010). Çocuk Ruh Sağlığı. İstanbul: Özgür Yayınları